

Sygnatura akt II C 226/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2017 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi- Widzewa w Łodzi II Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSR K. T.

Protokolant st. sekr. sąd. M. O.

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2017 roku w Łodzi

sprawy w powództwa E. Ł.

przeciwko A. F. (1) i M. F.

o zachówek

1. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę (...),80 (czternaście tysięcy osiemset siedemdziesiąt sześć 80/100) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lutego 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;
2. umarza postępowanie w zakresie kwoty (...) (trzydzieści trzy tysiące trzysta pięćdziesiąt pięć) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 30 stycznia 2015 roku do dnia zapłaty oraz w zakresie odsetek ustawowych od kwoty (...) (szesnaście tysięcy sześćset czterdzieści pięć) złotych od dnia 30 stycznia 2015 roku do dnia 3 lutego 2015 roku;
3. oddala powództwo w pozostałej części;
4. zasądza od powódki na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 978,70 (dziewięćset siedemdziesiąt osiem 70/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
5. obciąża, na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi, tytułem opłaty od pozwu, której nie miała obowiązku uiścić powódka oraz tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków, których nie miała obowiązku uiścić powódka:
 - a) powódkę kwotą (...),72 (trzy tysiące sześćset trzydzieści dziewięć 72/100) złotych, którą ściągnąć z kwoty zasądzonej w punkcie 1. wyroku;
 - b) pozwanych solidarnie kwotą (...),88 (tysiąc pięćset pięćdziesiąt dziewięć 88/100) złotych.

Sygn. akt II C 226/15

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 13 marca 2015 roku, E. Ł., reprezentowana przez pełnomocnika w osobie adwokata, wniosła o zasądzenie solidarnie od M. F. i A. F. (1) na jej rzecz kwoty 50000 zł, tytułem należnego jej zachowku, oraz kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazano, iż spadek po M. F., ojcu powódki, na podstawie testamentu nabyli pozwani, po 1/2 każde z nich. Powódka byłaby powołana do dziedziczenia z ustawy, nie otrzymała zapisu, ani należnego jej zachowku. Wskazano, iż w skład spadku wchodzi 1/2 części nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...), o wartości ponad 400000 zł, oraz że powódka jest osoba trwale niezdolną do pracy, ma przyznana rentę chorobową, zaś pozwani, pomimo wezwania nie uregulowali kwoty należnego zachowku.

(pozew k. 2- 5 , pełnomocnictwo k. 6)

Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2015 roku Sąd zwolnił powódkę od opłaty od pozwu w całości i oddalił wniosek powódki w pozostałym zakresie.

(postanowienie k. 31-32)

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanych oświadczył, że uznaje powództwo do kwoty 7500 zł, ale płatnej solidarnie przez pozwanych w trzech ratach rocznych. Jednocześnie wniósł o oddalenie powództwa w pozostałej części. Wniósł także o zasądzenie od powódki kosztów postępowania według norm przepisanych. Wskazano, że pozwani nie negują prawa powódki do zachowku, jednak żądana kwota znacznie przewyższa kwotę, która należy się powódce z tytułu zachowku. Podniesiono, że dziedziczeniem ustawowym podlegała jedynie 1/2 nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...). W ocenie pozwanych wartość nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej wynosi 45.000 zł, a tym samym zachówek przysługujący powódce wynosi 7.500 zł. Wniosek o rozłożenie należności na raty uzasadniono wysokością osiągniętych przez pozwanych dochodów.

(odpowiedź na pozew k. 39-42 , pełnomocnictwa k. 45 i 46)

W piśmie z dnia 4 stycznia 2016 roku pełnomocnik powódki oświadczył, że rozszerza żądanie pozwu i wnosi o zasądzenie nadto odsetek ustawowych od żądanej w pozwie kwoty od dnia wymagalności roszczenia, tj. od dnia 30 stycznia 2015 roku (14 dni po skierowaniu do pozwanych wezwania do zapłaty), do dnia zapłaty.

(pismo k. 109)

Pozwani nie uznali powództwa także w rozszerzonej części. Podnieśli, że Sąd winien wziąć pod uwagę zasady współżycia społecznego. Słusznym będzie miarkowanie udziału spadkowego powódki.

(pismo k. 1 20-122)

W toku rozprawy w dniu 4 maja 2016 roku pełnomocnik pozwanych wniósł, w przypadku zasądzenia zachowku, o rozłożenie należności przynajmniej na 3 raty roczne, płatne solidarnie przez pozwanych. Wskazał również, że koszty pogrzebu przekraczały kwotę otrzymaną z ZUS tytułem zasiłku pogrzebowego o kwotę 2800 zł i wniósł o uwzględnienie tej kwoty przy obliczaniu zachowku. Pełnomocnik powódki zakwestionował kwotę 2800 zł wydatkowaną na koszty pogrzebu.

(protokół rozprawy k. 130-135)

W piśmie z dnia 11 maja 2016 roku pełnomocnik powódki wniósł o doliczenie do spadku wartości warsztatu wraz z maszynami do wyrobu mebli. Wniósł także o niedoliczanie do spadku darowizn dokonanych przez spadkodawcę zarówno na rzecz powódki jak i jej siostry T. O..

(pismo k. 136-137)

W piśmie z dnia 8 listopada 2016 roku pełnomocnik powódki oświadczył, że popiera powództwo o zapłatę zachowku w kwocie 16645 zł i wniósł o zasądzenie od tej kwoty ustawowych odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty. Oświadczył także, że cofa powództwo w pozostałej części i wniósł o nieobciążanie powódki kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego z uwagi na trudną sytuację życiową materialną powódki.

(pismo k. 1 84)

W toku rozprawy w dniu 9 listopada 2016 roku pełnomocnik powódki sprecyzował roszczenie wskazując, że domaga się odsetek ustawowych za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku, oraz że powództwo cofa w zakresie wskazanym w

piśmie z dnia 8 listopada 2016 roku ze zrzeczeniem się roszczenia, i że pismo zawiera również częściowe cofnięcie pozwu w zakresie odsetek - za okres 30 stycznia- 3 lutego 2015 roku.

(protokół rozprawy k. 186-188)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. F. (spadkodawca) i A. F. (1) (pозwana) pozostawali w majątkowej wspólności małżeńskiej, w ramach której byli właścicielami w 1/2 części, zabudowanej nieruchomości gruntowej, położonej przy ul. (...) w Ł., oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działki gruntu nr (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Natomiast właścicielami pozostałej 1/2 części nieruchomości przy ul. (...) w Ł., byli W. F. i M. F. (pозwany, syn M. F.).

(okoliczność bezsporna; także wydruk z systemu księgi wieczystej k. 17- 25)

M. F. prowadził do 1995 roku działalność gospodarczą w zakresie stolarstwa. Zakład stolarski, który posiadał, wyposażony był w urządzenia i narzędzia potrzebne do produkcji.

(bezsporne ; także zeznania pозwanej A. F. (1) – zapis rozprawy 00:46: (...), oraz k. 133-134 , zeznania pозwanego M. F. – zapis rozprawy 01:08:46, oraz k. 134-135)

M. F. zmarł w dniu 12 września 2012 roku. Postanowieniem z dnia 3 grudnia 2014 roku tutejszy Sąd stwierdził, że spadek po nim na podstawie testamentu, nabyli: żona A. F. (1) oraz syn M. F. po 1/2 części każde z nich.

(postanowienie k. 12)

M. F. w chwili śmierci był żonaty z A. F. (2) z domu Z., pozostawił troje dzieci: M. F., E. Ł. i T. O.. M. F. nie miał innych dzieci własnych, ani przysposobionych, pozamałżeńskich ani takich, które by zmarły. Spadkodawca sporządził testament własnoręczny. Nikt ze spadkobierców nie został uznany za niegodnego dziedziczenia, nie zrzekł się dziedziczenia, nie odrzucił spadku ani nie został wydziedziczony.

(bezsporne)

E. Ł. jest trwale, całkowicie niezdolna do pracy.

(kopia orzeczenia lekarza orzecznika ZUS k. 11)

Składniki majątku spadkowego po M. F. stanowił udział w 1/4 części w nieruchomości przy S. 26 w Ł. oraz maszyny znajdujące się w warsztacie stolarskim.

(okoliczność bezsporna)

Powódka oraz T. O. otrzymały od ojca M. F. i matki A. F. (1) pieniądze w kwocie po 5000 zł w gotówce, rok, półtora roku przed jego śmiercią. Darowizny te nie były związane z jakimiś zdarzeniami po stronie rodziców powódki. Wcześniej nie zdarzyło się, aby powódka otrzymywała od rodziców taką kwotę. Pieniądze pochodziły z oszczędności, mimo że rodzice powódki utrzymywali się wyłącznie z emerytur w łącznej kwocie ok. 1900- 1950 zł netto.

(zeznania powódki E. Ł. – zapis rozprawy 00:26:55, oraz k. 132-133 , zeznania pозwanej A. F. (1) – zapis rozprawy 00:46: (...), oraz k. 133-134 , zeznania pозwanego M. F. – zapis rozprawy 01:08:46, oraz k. 134-135 , zeznania T. O. – zapis rozprawy 00:10:36, oraz k. 187)

M. F. poniósł koszty pogrzebu ojca M. F. w łącznej kwocie 4.985,19 zł, z czego zasilek pogrzebowy pokrył 4000 zł.

(kopia pokwitowania k. 143, kopia faktury k. 144)

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości przy ulicy (...) według stanu na datę 12 września 2012 roku i cen na datę sporządzenia opinii, wynosi 399500 zł. Wartość udziału 1/4 wynosi zatem 99875 zł.

(opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości k. 60-102)

Wartość rynkowa maszyn w warsztacie stolarskim wynosi 371 zł.

(opinia biegłego sądowego z zakresu wyceny maszyn i urządzeń technicznych k. 166-175)

W piśmie z dnia 13 stycznia 2015 roku, pełnomocnik powódek wystąpił do M. F. i A. F. (1) z wezwaniem do zapłaty solidarnie, w terminie 14 dni, kwoty 50000 zł tytułem zachowku.

(wezwanie do zapłaty k. 12a , dowód nadania k. 1 3)

W piśmie z dnia 26 stycznia 2015 roku, pełnomocnik M. F. poinformował powódkę, że nie neguje zasady, że należy się jej zachówek z tytułu nabycia spadku po zmarłym M. F.. W ramach ugodowego zaspokojenia roszczenia proponował zapłatę kwoty 7.500 zł rozłożonej na trzy równe raty roczne po 2.500 zł każda, płatne do 30 czerwca każdego roku.

(pismo k. 14)

M. F. prowadzi gospodarstwo domowe z żoną, która otrzymuje emeryturę w kwocie 1800 zł (netto). Nie ma przyznanej emerytury ani renty, obecnie nie pracuje, nie korzysta z pomocy finansowej innych osób, nie ma żadnych innych własnych źródeł dochodu. Aktualnie nie posiada żadnych oszczędności, ani zadłużeń. Zamieszkuje w budynku mieszkalnym usytuowanym na nieruchomości stanowiącej jego współwłasność, przy ul. (...) w Ł..

(zeznania pozwanego M. F. – zapis rozprawy 01:08:46, oraz k. 134-135)

A. F. (1) obecnie nie pracuje, utrzymuje się z emerytury, która otrzymuje po zmarłym mężu w kwocie 1000 zł (netto). Nie ma żadnych innych własnych źródeł dochodu. Aktualnie nie posiada żadnych oszczędności, ani zadłużeń. Zamieszkuje w budynku mieszkalnym usytuowanym na nieruchomości, stanowiącej jej współwłasność przy ul. (...) w Ł..

(zeznania pozwanej A. F. (1) – zapis rozprawy 00:46: (...), oraz k. 133-13 5)

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Zgodnie z treścią art. 991 § 1 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawnionym jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału. Jak wynika natomiast z § 2 tego przepisu, jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Powódka jest zatem uprawniona do zachowku po M. F.. W chwili otwarcia spadku była osobą pełnoletnią, jednakże w stosunku do powódki orzeczono trwałą niezdolność do pracy, dlatego też zgodnie z art. 991 § 1 k.c. wysokość należnego zachowku odpowiada 2/3 wartości udziału spadkowego. Zgodnie z ustawą do spadku po M. F. powołane byłyby: troje dzieci i żona, po 1/4 części dla każdego z nich. Ułamek zachowkowy, obliczony zgodnie z art. 991 § 1 k.c., wynosi zatem 1/6.

Następnie należy określić czystą wartość spadku, tzn. obliczyć wartość aktywów spadkowych i odjąć od tego pasywa (zob. E. Skowrońska – Bocian, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki, Warszawa 2008, s. 182). Do spadku należał udział w wysokości 1/4 części w nieruchomości przy ul. (...) w Ł., a także ruchomości w postaci

maszyn znajdujących się w warsztacie stolarskim, wchodzących w skład spadku po M. F.. Wartość rynkowa maszyn to 371 zł (stanowiły one majątek odrębny spadkodawcy), zaś 1/4 udziału w nieruchomości to 99875 zł. ustalono, że spadkodawca wspólnie z żoną dokonali na rzecz E. Ł. oraz T. O. darowizn po 5000 złotych, z czego po 1/2 kwoty podlegało doliczeniu do substratu majątku spadkowego, gdyż spadkodawca pozostawał we wspólności ustawowej. Kwestia darowizn podlegających doliczeniu do substratu zachowku została uregulowana w art. 993 i 994 k.c. Zasada jest, iż zaliczeniu podlegają wszystkie darowizny. Wyjątek stanowią jedynie drobne darowizny przyjęte zwyczajowo w danych stosunkach oraz darowizny na rzecz osób niebędących spadkobiercami ani uprawnionymi do zachowku dokonane ponad 10 lat przed otwarciem spadku. Niezasadny jest zarzut powódki, iż darowizny te były drobnymi, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętymi. Jak wynika bowiem z ustaleń poczynionych przez Sąd w niniejszej sprawie, wcześniej powódka i jej siostra nie otrzymywały żadnych darowizn pieniężnych od ojca, a na pewno w takich wysokościach, darowizny te nie były związane z jakimiś zdarzeniami po stronie rodziców powódki, mając nadto na uwadze wysokość dochodów darczyńców nie może być wątpliwości, że kwoty te stanowiły dla nich duże obciążenie, pochodziły zresztą z oszczędności, darczyńcy przy ich łącznym dochodzie miesięcznym poniżej 2000 zł mogli bowiem zgromadzić kwotę 10000 zł jedynie w dłuższym czasie. Zgodnie z ogólną dyspozycją wynikającą z przepisu art. 922 k.c., wartość czynną spadku po M. F. należało pomniejszyć o ciężące na masie spadkowej długi. Jak ustalono, pozwani ponieśli koszty pogrzebu M. F. w łącznej kwocie 4985,19 złotych. Sąd nie zakwalifikował bowiem do długów spadkowych wskazywanej przez pozwanych kwoty 1000 złotych (opłaty od pochówku dla księdza, kościelnego i organisty), której poniesienie zostało zakwestionowane przez powódkę. Pozwani powinni byli wykazać, iż kwota ta rzeczywiście została przez nich wydatkowana. Jednakże strona pozwana zaniechała udowodnienia poniesionych kosztów w tym zakresie, w sytuacji wyraźnego zaprzeczenia tej okoliczności przez drugą stronę, lecz przedłożyła wyłącznie kserokopię wyliczenia tych kosztów (k. 143), która nawet nie została podpisana, a więc nie wiadomo od kogo pochodzi, co uniemożliwia ocenę, weryfikację tego dowodu. Strona pozwana, miała zaś możliwość złożenia choćby wniosku o przesłuchanie pozwanych, by udowodnić fakt poniesienia przez nich tych kosztów, czego jednak w niniejszej sprawie nie uczyniła. W związku z pokryciem powyższej kwoty do kwoty 4000 zł z zasiłku z ZUS, wartość czynną spadku, Sąd pomniejszył jedynie o kwotę 985,19 zł. Reasumując, od sumy kwot: 99875 zł, 371 zł i 5000 zł (2x 2500 zł) należało odjąć kwotę 985,19 zł Substrat zachowku wynosić będzie w niniejszej sprawie kwotę 104260,81 złotych. Zachowek należny powódce wynosi 1/6 substratu zachowku, tj. 17376,80 zł. Zgodnie z art. 996 k.c., darowiznę uczynioną przez spadkodawcę uprawnionemu do zachowku zalicza się na należny mu zachowek. Od powyższej kwoty należało zatem odjąć kwotę 2500 zł, zatem wartość zachowku należnego powódce wynosi 14.876,80 złotych.

W przedmiotowej sprawie pozwani podnieśli zarzut sprzeczności żądań powódki z zasadami współzycia społecznego oraz społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa do zachowku. Wskazali, że przy określaniu udziału spadkowego Sąd winien wziąć pod uwagę zasady współzycia społecznego i miarkować udział spadkowy powódki. Zgodnie z art. 5 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. W ocenie Sądu, ocenie podlega całokształt okoliczności faktycznych w danej sprawie. Analiza możliwości zastosowania art. 5 k.c. winna zostać poprzedzona uwagą, iż instytucja zachowku służy ochronie spadkobierców ustawowych przed pozbawieniem ich należnego spadku, samowolnym rozporządzeniem nim. Względy etyczne nakazują szczególną ostrożność przy podejmowaniu oceny o nadużyciu prawa żądania zapłaty sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości zachowku, która nie może opierać się jedynie na ogólnym odwołaniu się do klauzuli generalnej zasad współzycia. Sprzeczność z zasadami współzycia społecznego zachodzi tylko wówczas, gdy w świetle reguł lub wartości moralnych powszechnie społecznie akceptowanych żądanie zapłaty należności z tytułu zachowku musiało być ocenione negatywnie. Z uwagi na charakter zachowku pozbawienie go na podstawie art. 5 k.c. musi zatem sankcjonować wyłącznie rażące przypadki nadużycia tego prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2004 roku, IV CK 215/03, Lex nr 152889 oraz z 25 stycznia 2001 roku, IV CKN 250/00, Lex nr 490432). Doniosłość skutków związanych z pozbawieniem prawa do zachowku uzasadnia przyjęcie, że postępowanie uprawnionych do zachowku musi być rażąco naganne oraz cechować się złą wolą po ich stronie. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie i doktrynie, że o nadużyciu prawa przez żądanie zapłaty zachowku mogą decydować tak okoliczności istniejące w płaszczyźnie uprawniony – spadkobierca/obdarowany (por. T. Juszyński, Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2004 roku, IV CK 215/03, „Państwo i Prawo” 2005

rok, nr 6, poz.111). Zachowek stanowi minimum zagwarantowanego udziału w spadku spadkobiercy ustawowemu i pozbawić go tego udziału na podstawie art. 5 k.c. można tylko w sytuacjach wyjątkowych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 września 2009 r.; VI ACa 286/09). W przedmiotowej sprawie, pozwani nie podnieśli żadnej konkretnej okoliczności, która świadczyłaby, że żądanie zapłaty zachowku, ze względu na relacje łączące ich z powódką jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Nie wskazali na żadne zachowanie powódki skierowane przeciwko nim, które naruszałoby zasady współżycia społecznego, a to na nich zgodnie z art. 6 k.c. spoczywał ciężar udowodnienia, iż żądanie powódki nie stanowi realizacji przysługującego jej prawa podmiotowego, lecz jego nadużycie nie zasługujące na ochronę prawną. Natomiast, pozwani nie wykazali, aby w niniejszej sprawie zaistniały jakiegokolwiek okoliczności, które w świetle art. 5 k.c. uprawniałyby Sąd do obniżenia należnego powódce zachowku. Zwłaszcza, że substrat zachowku stanowi głównie nieruchomości zabudowaną budynkiem mieszkalnym, który nie jest centrum życiowym powódki, miejscem jej zamieszkania wraz z rodziną. Nabyty w drodze dziedziczenia po M. F. udział w nieruchomości oraz ruchomości w postaci maszyn stolarskich, znajdują się w całości we władaniu pozwanych. Nie ma również podstaw, aby ocenić relację między powódką, a pozwanymi, jako niewłaściwe. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika także, aby powódka zachowała się w stosunku do spadkodawcy w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Ponadto, w ustalonym w niniejszej sprawie stanie faktycznym, na uwagę zasługuje podnoszony w doktrynie i orzecznictwie postulat, iż nie należy odwracać zasady w procesie o zachowek. Albowiem, zasadą jest że jeśli uprawniony do zachowku nie został wydziedziczony przez spadkodawcę, winien otrzymać należny mu zachowek (tak między innymi P. K. „Zachowek w polskim prawie cywilnym.” 2012 rok). Pozwani dzięki testamentowi uzyskali poważną korzyść majątkową w postaci nieruchomości kosztem powódki, która została wyłączona od dziedziczenia. Reasumując, ustalone z punktu widzenia relacji powódek z pozwaną okoliczności nie dawały podstaw do zastosowania art. 5 kc.

Ponadto oddaleniu podlegał wniosek o rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty. Podstawą takiego rozstrzygnięcia może być bowiem norma art. 320 k.p.c., zgodnie z którym w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia. Rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty albo wyznaczenie odpowiedniego terminu do spełnienia zasądzzonego świadczenia jest możliwe tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach. Takie wypadki zachodzą, jeżeli ze względu na stan majątkowy, rodzinny, zdrowotny spełnienie świadczenia przez pozwanego niezwłoczne lub jednorazowe spełnienie zasądzzonego świadczenia przez pozwanego byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione albo narażałoby jego lub jego bliskich na niepowetowane szkody (M. Jędrzejewska (w opracowaniu J. Gudowskiego) (w:) Kodeks postępowania cywilnego..., t. 2, red. T. Erciński, s. 35). W ocenie Sądu w niniejszej sprawie nie zaistniały owe szczególne okoliczności przemawiające za rozłożeniem na raty zasądzanego świadczenia. Pozwani nie wykazali, aby takie szczególne okoliczności zachodziły. Ponadto wskazać należy, że pozwani byli wzywani przez powódkę do zapłaty należnego jej zachowku już w styczniu 2015 roku (a więc 2 lata temu), przy czym podkreślić należy, że pozwany nie zanegował wówczas zasady należnego powódce zachowku, a nawet więcej, zaproponował powódce spłatę kwoty 7500 złotych rozłożonej (wówczas, a więc dwa lata temu) na trzy równe raty roczne po 2500 zł. Należy zatem wskazać, że pozwani od dwóch lat mieli świadomość obciążającego ich zobowiązania, zaś od doręczenia im odpisów pozwu, co nastąpiło 17 czerwca 2015 roku, a więc od półtora roku nadto świadomość toczącego się przeciwko nim procesu. Dlatego też w chwili obecnej, w ocenie Sądu, nie ma podstaw do tego, aby pozbawiać powódkę możliwości uzyskania zasądzzonego na jej rzecz świadczenia już po uprawomocnieniu się orzeczenia. Pozwani mogli zaoszczędzić znaczną część kwoty zasądzonej, skoro sami deklarowali zapłatę 7500 zł w ciągu trzech lat (z czego 2 lata już upłynęły). Tym bardziej, iż jako właściciele nieruchomości mają majątek, który posłużyć może jako zabezpieczenie zaciągnięcia przez nich zobowiązania, celem spłaty należności na rzecz powódki. Pozwani nie przedstawili więc żadnych danych, które pozwoliłyby stwierdzić, że jednorazowe spełnienie zasądzzonego świadczenia byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione albo narażałoby ich lub ich bliskich na niepowetowane szkody. Brak więc „szczególnie uzasadnionego wypadku” uniemożliwia uwzględnienie wniosku i rozłożenie zasądzonej z tytułu zachowku kwoty na raty na podstawie art. 320 k.p.c.

O odsetkach ustawowych od zasądanego zachowku orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c. Stosownie do treści tego przepisu, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Termin spełnienia świadczenia z tytułu zachowku nie jest oznaczony w przepisie, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, dlatego pozwani zobowiązani byli spełnić je niezwłocznie po wezwaniu do wykonania (art. 455 k.c.). W niniejszej sprawie pełnomocnik strony powodowej w piśmie z dnia 13 stycznia 2015 roku, wezwał pozwanych do zapłaty zachowku, udzielając im 14 dniowego terminu do zapłaty należności. Co prawda powódka przedstawiła jedynie dowód nadania pisma zawierającego wezwanie do zapłaty należności z tytułu zachowku, jednakże pozwani nie zaprzeczyli twierdzeniom powódki w zakresie daty doręczenia im tego wezwania. Uwzględniając powyższe na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c., Sąd w pkt 1 wyroku zasądził odsetki zgodnie z żądaniem, tj. od dnia 4 lutego 2015 roku do dnia zapłaty. Natomiast z uwagi na wejście w życie od 1 stycznia 2016 roku zmiany w przepisach kodeksu cywilnego dotyczących odsetek i wyodrębnienie odsetek ustawowych za opóźnienie, skoro powódka domagała się odsetek w związku z nieterminowym spełnieniem świadczenia przez pozwanych (a więc w związku z opóźnieniem), w wyroku zaznaczono, że począwszy od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty należą się odsetki ustawowe za opóźnienie.

Należy zaznaczyć, że mimo uznania powództwa nie było podstaw do nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, skoro pozwani jednocześnie wnosili o rozłożenie kwoty 7500 zł na raty.

Ze względu na to, iż powódka ostatecznie oświadczyła, że cofa powództwo ponad kwotę 16.645 zł z odsetkami od tej kwoty od 4 lutego 2015 roku ze zrzeczeniem się roszczenia, na podstawie art. 355 k.p.c. Sąd umorzył postępowanie w tym zakresie. Brak jest podstaw do stwierdzenia, iż cofnięcie powództwa jest w tym wypadku sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego, czy też zmierza do obejścia prawa, dlatego Sąd uznał je za dopuszczalne w świetle treści art. 203 § 4 kpc.

Co do różnicy pomiędzy kwotą wyżej wskazaną, a uwzględnioną w wyroku, powództwo należało oddalić, jako bezzasadne.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło w oparciu o dyspozycje art. 100 kpc, który przewiduje zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów. Powódka żądała pierwotnie kwoty 50000 zł. Zasądzona na jej rzecz kwota 14.876,80 zł stanowi ok. 30% dochodzonego roszczenia. Łączne koszty procesu poniesione przez strony wyniosły 4851 zł. Na koszty procesu w kwocie (...) poniesione przez powódkę, złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2400 zł i opłata skarbową w kwocie 17 zł od udzielonego pełnomocnictwa. Natomiast koszty procesu poniesione przez pozwanych obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2400 zł, a także opłatę skarbową od udzielonych pełnomocnictw w kwocie 34 zł. Zasądzona od powódki na rzecz pozwanych tytułem zwrotu kosztów procesu kwota 978,70 zł uwzględnia procent w jakim powódka wygrała sprawę, koszty poniesione w toku procesu przez obie strony i stanowi różnicę między kosztami należnymi, a poniesionymi. Należy wskazać, że brak było podstaw do nieobciążania powódki kosztami procesu. Oddalenie powództwa w tak znacznej części wynikało z błędnego obliczenia zachowku przez stronę powodową, skoro kwota żądana w pozwie (50000 zł) została przez nią obliczona wyłącznie w oparciu o wartość nieruchomości, zaś prawidłowo wyliczony zachówek wyłącznie od udziału spadkodawcy w nieruchomości (pomijając inne składniki majątku) wyniósłby 16645,80 zł.

Stosownie do przepisu art. 83 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jeżeli przepisy przewidują obowiązek działania i dokonywania czynności połączonej z wydatkami z urzędu, sąd zarządzi dokonanie tej czynności, a kwotę potrzebną na ich pokrycie wykląda tymczasowo Skarb Państwa. W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd orzeka o poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa wydatkach, stosując przepisy art. 113 tej ustawy. W toku procesu Skarb Państwa poniósł tymczasowo koszty stanowiące opłatę od pozwu w kwocie 2500 zł, od której uiszczenia powódka została przez Sąd zwolniona, a także kwotę 2699,60 złotych z tytułu wynagrodzenia biegłych sądowych. Sąd obciążył nimi strony stosownie do wskazanego wyżej wyniku postępowania. Biorąc zatem pod uwagę ustalony stosunek, w jakim strony powinny ponieść koszty postępowania, zasadę rozliczenia kosztów oraz treść art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd obciążył powódkę kwotą 3639,72

złotych, oraz pozwanych solidarnie kwotą 1559,88 złotych, na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi tytułem tymczasowo wyłożonych przez Skarb Państwa kosztów sądowych.